

گزارش
اختصاصی روزنامه
صبا از پشت‌صحنه فیلم
مستند «حال خونین دلان»؛
پهلوان جهان»

ثبته شکوه پیک وداع

سمیرا جعفری
گزارش

بعضی اتفاق‌ها فقط در لحظه رخ نمی‌دهند؛

بلکه سال‌ها بعد، به عنوان بخشی از حافظه تاریخی

یک جامعه بازخوانی می‌شوند. مراسم تشییع حضرت آقا

در مصلی تهران، با حضور گسترده مردم و نگاه رسانه‌های داخلی و خارجی، به یکی از همین قاب‌های ماندگار تبدیل شد. مستند «حال خونین دلان؛ پهلوان جهان» به کارگردانی بهروز افخمی و تهیه‌کنندگی میثم کریمی، تلاش می‌کند روایتی سینمایی از این اتفاق ارائه دهد؛ روایتی که از مرز یک گزارش تصویری عبور می‌کند و به دنبال ثبت آدم‌ها، احساس‌ها و نگاه‌هایی است که در دل این رویداد تاریخی شکل گرفتند.

در این گزارش، از پشت‌صحنه ثبت این تصاویر، تلاش گروه بهروز افخمی برای پیدا کردن یک روایت سینمایی و لحظه‌هایی می‌گوییم که نشان دادند گاهی یک اتفاق واقعی، خودش بزرگ‌ترین فیلمنامه را می‌نویسد.

در جریان همراهی با گروه سازنده این مستند، متوجه شدیم که مسیر تولید فقط به همان قاب‌هایی که در مصلای تهران ثبت شدند محدود نبوده و گروه از ابتدا نگاه گسترده‌تری به این روایت دارد.

حضور در قم، مشهد و کربلا؛ مکان‌هایی هستند که از نظر معنایی و عاطفی می‌توانند لایه‌های دیگری به این روایت اضافه کنند. همراهی با گروه تصویربرداری بهروز افخمی در این مسیرها، می‌توانست تصویر کامل‌تری از حال و هوای این روزها و واکنش‌های مردمی در نقاط مختلف ارائه دهد، اما در نهایت شرایط به شکلی پیش رفت که این امکان فراهم نشد.

خبرنگاران خارجی بود. خبرنگاران که از رسانه‌های مختلف آمده بودند و حالا با صحنه‌ای مواجه شده‌اند که برای بسیاری از آنها غیرمنتظره بود. در میان آنها، خبرنگاری روس حضور داشت که از شب قبل در محل مستقر شده بود. می‌شد تعجب را در نگاهش دید؛ تعجب از حجم حضور مردمی که برای وداع آمده بودند و فضایی که با تصور بسیاری از روایت‌های بیرونی درباره ایران تفاوت داشت.

خبرنگاران شبکه‌های مختلف، از الجزیره گرفته تا تی‌آرتی ترکیه و دیگر رسانه‌ها، هر کدام به دنبال جایگاهی بهتر برای ثبت تصاویر بودند. برای آنها، نماز بر پیکر حضرت آقا و حضور گسترده مردم، فقط یک رویداد خبری نبود؛ صحنه‌ای بود که باید با بهترین قاب ممکن ثبت می‌شد.

حتی میان برخی از آنها رقابت شکل گرفته بود. یک خبرنگار ترکیه‌ای با اصرار تلاش می‌کرد به نقطه‌ای برسد که بتواند تصویر متفاوت‌تری ثبت کند. هیجان و کنجکاوی در رفتارشان دیده می‌شد؛ انگار چیزی فراتر از آنچه انتظار داشتند، پیش رویشان قرار گرفته است.

آنچه توجه آنها را جلب کرده بود، فقط تعداد جمعیت نبود. تصاویر مردان و زنانی که با اندوه گریه می‌کردند، خانواده‌هایی که کودکانشان را همراه آورده بودند و ارتباط عاطفی میان مردم و رهبرشان، بخش مهمی از واقعیتی بود که آنها از نزدیک می‌دیدند.

برای گروه مستندساز، همین نگاه بیرونی اهمیت داشت؛ اینکه کسی که از خارج از ایران می‌آید، با یک

واقعیت مواجه شود و پس از بازگشت، روایت خودش را برای دیگران بازگو کند. در جهانی که روایت‌های مختلفی درباره ایران ساخته می‌شود، حضور این شاهدان مستقیم می‌تواند زاویه‌ای متفاوت از یک اتفاق تاریخی را منتقل کند.

اما ثبت چنین لحظه‌ای، فقط به حضور در محل و روشن کردن دوربین‌ها خلاصه نمی‌شد. مستند همیشه با برنامه‌ریزی شروع می‌شود، اما در ادامه، واقعیت مسیر خودش را به فیلم تحمیل می‌کند.

گروه برای بعضی قاب‌ها از قبل برنامه‌ریزی کرده بود. لوکیشن‌ها بررسی شده بودند، زاویه دوربین‌ها مشخص شده و دکوپاژ اولیه شکل گرفته است؛ اما گاهی یک اتفاق ساده، همه برنامه‌ها را تغییر می‌دهد. مثل زمانی که گروه برای تصویربرداری به نقطه‌ای رسید که پیش‌تر انتخاب کرده بود، اما امکان استفاده از آن موقعیت فراهم نشد و مجبور شدند همان لحظه طراحی تازه‌ای برای ادامه کار انجام دهند.

در مقابل، گاهی اتفاق‌هایی پیش‌بینی نشده به مهم‌ترین بخش روایت تبدیل می‌شدند؛ مانند حضور ایرانیانی که خارج از کشور زندگی می‌کردند و تنها برای شرکت در مراسم تشییع خود را به ایران رسانده بودند.

«حال خونین دلان؛ پهلوان جهان» قرار نیست زندگی‌نامه‌ای درباره یک شخصیت باشد؛ این فیلم روایت یک روز و یک اتفاق است؛ روایتی از یک بدرقه تاریخی و آدم‌هایی که هر کدام از زاویه‌های متفاوت، شاهد آن بودند.

در پایان روز، وقتی دوربین‌ها خاموش می‌شوند، چیزی که باقی می‌ماند فقط حجم زیادی از تصاویر نیست؛ مجموعه‌ای از لحظه‌هایی که باید از میان آنها، یک روایت ساخته شود. روایتی از روزی که دوربین‌ها تلاش کردند فقط شاهد نباشند، بلکه حافظ یک خاطره تاریخی باشند.

بهروز افخمی، کارگردان؛

روایتی که خود مسیرش را
تغییر داد

دوربین‌ها به دنبال مسافران جهان بودند، اما با یک تاریخ روبه‌رو شدند.

قرار بود دوربین‌ها به دنبال آدم‌هایی باشند که هزاران کیلومتر سفر کرده‌اند تا به یک مراسم برسند؛ اما وقتی لحظه تاریخی فرار رسید، خود اتفاق تبدیل به شخصیت اصلی فیلم شد.

بهروز افخمی در مستند «حال خونین دلان؛ پهلوان جهان» تلاش می‌کند روایتی از یک بدرقه تاریخی بسازد؛ روایتی که در جریان تولید، بارها از برنامه اولیه فاصله گرفت و ابعاد تازه‌ای پیدا کرد. با این کارگردان درباره تجربه ساخت

این مستند، تغییر مسیر روایت و قاب‌هایی که هنوز در حال شکل گرفتن هستند، گفت‌وگو کردیم.

بهروز افخمی درباره تولید این مستند اظهار داشت: ما فیلم «حال خونین دلان» با اسم فرعی «پهلوان جهان» را که شروع کردیم، تمرکزمان را گذاشتیم روی کسانی که از نقاط دور دنیا برای شرکت در مراسم تشییع به ایران آمدند. افراد زیادی را پیدا کردیم که واقعا از مسیرهای دور، از آمریکا، اروپا، آسیای جنوب شرقی و مناطق دیگر در حال حرکت به سمت ایران بودند.

بعضی از این افراد، برای ما فیلم حرکتشان و همچنین پیام‌هایی درباره حضورشان در این مراسم، پیش از اینکه حرکت کنند، فرستادند. برنامه ما این بود که این افراد را در داخل کشور و در جریان مراسم هم دنبال کنیم؛ یعنی از زمان ورودشان به ایران، مسیرشان را ثبت کنیم و تا لحظه‌ای که وارد این اجتماع بزرگ می‌شوند، همراهشان باشیم.

اما چنان هنگامه‌ای به پا شد که متوجه شدیم این نقشه، بیش از حد خیالی و خیال‌پردازانه بوده است. ابعاد اتفاقی که رخ داد، بسیار بزرگ‌تر از آن چیزی بود که تصور می‌کردیم.

البته همچنان قصد داریم پس از پایان مراسم، تا جایی که بتوانیم این افراد را پیدا کنیم و با آنها صحبت کنیم. حتی با وجود اینکه خودمان در عراق گیر افتادیم و به دلیل جنگ، پروازهای برگشت لغو شد و نتوانستیم خودمان را به مشهد برسانیم، فیلم‌برداری را به آنجا فرستادیم که تا حد امکان این کار را دنبال کنند.

اما از همین حالا فکر می‌کنم باید تأکید اصلی فیلم را روی همین وضعیت بگذاریم که واقعا اتفاق افتاد؛ یعنی کسانی که خودشان را به ایران رساندند و در این گرد همایی بزرگ تاریخی حضور پیدا کردند. به نظر من، تشییع به اتفاق افتاد، قطعا در تاریخ بشر بی‌نظیر است. وی ادامه داد: این افراد، با وجود اینکه هنوز تلاش می‌کنیم با آنها صحبت کنیم، به نوعی در برابر خود این اتفاق تاریخی قرار گرفته‌اند و اهمیت حضورشان در برابر عظمت ماجرا، تبدیل به بخش فرعی‌تری شده است.

به خصوص از زمانی که مشخص شد تشییع در عراق هم اتفاق می‌افتد. به جای اینکه ما فقط کسانی را دنبال کنیم که خودشان را به ایران رسانده‌اند، خود آقای شهید به عراق رفت و در آنجا با بسیاری از کسانی که به هر حال خارج از ایران بودند، ملاقات کرد و آنها نیز در همان عراق در مراسم تشییع شرکت کردند.

افخمی افزود: در بسیاری از نقاط دیگر، مانند پاکستان، تشییع مجازی یعنی بدون حضور خود آقا اتفاق افتاد که آن هم، طبق گزارش‌هایی که به ما رسید، متوجه شدیم با جمعیت بسیار زیادی همراه بوده است؛ حتی گفته شده که بیش از صد هزار نفر در آن حضور داشتند.

بنابراین، مثل هر فیلم مستندی، ما خودمان را به موضوع سپردیم و می‌خواهیم ببینیم موضوع چگونه پیش می‌رود. به خصوص اینکه در میانه این مسیر، جنگ هم شدت گرفت و به نظر می‌رسد که آمریکا، اسرائیل، انگلیس و دیگر دشمنان، نتیجه و پیام این حضور گسترده در ایران و عراق را دیده‌اند.

با این حال، هنوز فکر می‌کنم حتی کسانی که اکنون در حال ترک ایران هستند و ممکن است دیگر نتوانیم در داخل کشور از آنها فیلم‌برداری کنیم، می‌توانیم در خارج از ایران دنبال کنیم. شماره تلفن‌های آنها را داریم، ارتباط‌ها برقرار است و می‌توانیم همان نقشه قبلی را کم‌وبیش ادامه دهیم.

ضمن اینکه عظمت این ماجرا به شکلی

